

Ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων

Ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων θεματοφυλάκων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὀλόκληρος ἡ ἱστορία του διέπεται ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας τῆς Ἀγιοταφίτικῆς Ἀδελφότητος διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι τὰ ἱερὰ προσκυνήματα, ὑπῆρξαν πεδῖον ἀτερμόνου διαμάχης ἀναμέσον τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἀλλοδόξων κατακτητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Χριστιανῶν ἄλλων ὁμολογιῶν.

Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἰδρύθη τὸ 33 μ.Χ. εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ. Συμφώνως πρὸς τὸ κείμενον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, «ὁ Κύριος παρέστη ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς του, ὅπτανόμενος αὐτοῖς διὰ σαράντα ἡμέρας», ἐνῶ συγχρόνως «παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι» (Πράξ. α', 3-4). Οἱ μαθηταὶ ἐτήρησαν τὸ παράγγελμα τοῦ Χριστοῦ παραμένοντες καὶ μετὰ τὴν Ἀνάληψιν Του εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, «προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν» (Πράξ. α', 12-14) «εἰς τὸ ὑπερῶον τοῦ οἴκου Σιών, ἔχοντες ἤδη ἐκλέξει τὸν Μαθθία ὡς τὸν δωδέκατον τῶν ἀποστόλων» (Πράξ. α', 15-26). Μετὰ τὸ γεγονὸς τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστὸν ἐδραιώθη καὶ οἱ νεοκατηχηθέντες μαζὶ μὲ τοὺς ἀποστόλους ἀπετέλεσαν τὴν Πρώτην Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἡ Ἐκκλησία αὕτη, παρὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν ἀποστόλων καὶ τὰς ἐσωτερικὰς ἀντιθέσεις ἀναμέσον τῶν Ἑλληνιστῶν καὶ τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν, σταδιακῶς διευρύνθη καὶ εἰς σύντομον χρονικὸν διάστημα ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ὡς ἡ Μήτηρ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς νεοσυστάτου Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ἐτέθησαν ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, καθηγιάσθησαν μὲ τὸ αἶμα πλήθους μαρτύρων καὶ διεφυλάχθησαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον ὡς ἱερὰ παρακαταθήκη ἕως τὰς ἡμέρας μας. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ ἀρχαιότερον καὶ μοναδικὸν Ἀποστολικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ ὁποῖον μὲ ἕδραν τὴν ἁγίαν πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀδιάκοπον ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας ὡς φυσικὴν συνέχειαν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἵδρυσεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός.

Πρῶτος Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ἐξελέγη ὁ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος (+62), ὁ ὁποῖος ἐπωμίσθη τὴν ποιμαντικὴν μέριμναν ὀλοκλήρου τῆς χριστιανικῆς κοινότητος. Ὁ ἴδιος μάλιστα ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνεδείχθη χειραγωγὸς τῆς ὅλης ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Εἰδικότερον, καθώρισε τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν, ἐμερίμνησε διὰ τὴν θεῖαν λατρείαν καὶ συνέταξε, συμφώνως πρὸς τὴν παράδοσιν, τὸ κείμενον τῆς πρώτης θείας Λειτουργίας, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ παρέλαβον αἱ ἄλλαι ὁμογάλακται Ἐκκλησίαι. Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ Νόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὲ τὸ Εὐαγγέλιον, δηλαδὴ εἰς τὰς ἕριδας μεταξὺ τῶν ἐξ

Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐξ Ἐθνικῶν χριστιανῶν, ἔδωκεν τὴν λύσιν ὡς πρόεδρος τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου καὶ ἀνεδείχθη κορυφὴ ἐν κεφαλαῖς, Ἀποστόλων ἑξαρχος. Διὰ τὴν μεγάλην του προσφορὰν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας οἱ Σαδδουκαῖοι μαζί με τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους τὸν κατεδίκασαν εἰς μαρτυρικὸν θάνατον μετὰ λιθοβολισμὸν.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ ἀποκτᾷ παγκόσμιον χαρακτήρα, ἀφοῦ τότε ἔλαβεν χώραν ὁ διαχωρισμὸς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου ἀπὸ τὸν εὐαγγελικὸν Λόγον. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν σημαντικὸν ρόλον διεδραμάτισεν καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ 70 ἀπὸ τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν Τίτον, ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ δραματικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἰουδαϊκοῦ ναοῦ.

Εἶναι αὐτονόητον ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τῶν καταστρεπτικῶν ταραχῶν καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν θηριωδιῶν ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων διήρχετο ἡμέρας ἀγωνίας. Ὡς ἐκ τούτου, πρὶν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀγίας Πόλεως, οἱ Χριστιανοί, ἔχοντες ὑπόψιν τὴν ἐντολὴν τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ (Λουκ. κα', 20), ἐγκατέλειψαν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ κατέφυγον εἰς τὴν Πέλλαν τῆς Δεκαπόλεως, ἡ ὁποία ἦτο ἐκτισμένη εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. Ἡ πόλις αὐτὴ ἔφερε τὴν ὀνομασίαν τῆς ἀρχαίας πρωτεύουσας τῆς Μακεδονίας καὶ κατῴκειτο ἀπὸ Ἑλληνας, κοντὰ εἰς τοὺς ὁποίους οἱ διωκόμενοι Χριστιανοὶ ἀναζήτησαν καὶ εὖρον καταφύγιον. Φαίνεται ὅτι οἱ Χριστιανοὶ πρόλαβαν καὶ ἔφυγαν πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξιν τῆς πολιορκίας τῆς Ἱερουσαλὴμ, διότι ὁ μαινόμενος ὄχλος τῶν ἐπαναστατῶν ἐφόνευε ὁποιοδήποτε ἤθελε νὰ σωθῆ μετὰ τὴν φυγὴν. Μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Ἰακώβου καὶ ἐντὸς τοῦ κλίματος τῶν ταραχῶν, ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων ἐξέλεξε ὡς Ἐπίσκοπόν της τὸν ἀκουστὴν τοῦ Κυρίου καὶ μετέπειτα μάρτυρα Συμεὼν τοῦ Κλωπᾶ ἢ Σίμωνα (70-107). Ἡ ἔδρα ὅμως τῆς Ἐπισκοπῆς εὐρίσκετο ἤδη μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀγίαν πόλιν. Ἔτσι, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ναοῦ της, ἡ πρωτοπορία διὰ μέγαλον χρονικὸν διάστημα δὲν ἀνῆκε πλέον εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν πρωτεύουσαν ἀλλὰ εἰς ἄλλα νεοπαγῆ χριστιανικὰ κέντρα.

Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐδιώκετο τόσο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὅσο καὶ ὑπὸ τῶν ἀδιαλλάκτων Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἐδίχαζαν τὴν Ἐκκλησίαν ἐσωτερικῶς. Καὶ αὐτὸ συνέβαινε, διότι οἱ προερχόμενοι ἀπὸ αὐτοὺς χριστιανοί, μετὰ τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον καὶ τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν, ἐπέμεναν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου. Ὅμως, ἡ ἀποκάθαρσις ἀπὸ τὰ ἀκραῖα ἰουδαϊκὰ στοιχεῖα εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ἡ πρώτη Ἐκκλησία νὰ ἀπαρτίζεται ἀπὸ Ἑλλήνας ἢ τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς ἑλληνιστὰς κατοίκους τῆς Παλαιστίνης, προσλαμβάνουσα ἔτσι ἑλληνικὴν ὄντοτητα.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰς σωζομένας ἱστορικὰς μαρτυρίας, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων, οἱ χριστιανοὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἄλλοτε ἔνδοξον πόλιν τοῦ Δαυΐδ καὶ κατῴκησαν εἰς τὰ ἐρείπιά της. Ὡς κοινότης ἐγκατεστάθησαν εἰς μικρὴν συνοικίαν ἐπὶ τοῦ λόφου Σιών, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἄλυσιν εἶχε διαφύγει τὴν γενικὴν καταστροφὴν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε μικρὴ ἑκκλησία, ἡ ἑκκλησία τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἑκκλησία αὐτὴ κατέστη τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδόν τους ἀπὸ τὴν ἑλληνιστικὴν Πέλλαν, ἀναδιοργάνωσαν τὴν χριστιανικὴν κοινότητα εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ. Εἰς τὸ μεταξὺ ὁ Συμεὼν, ὁ ὁποῖος διετέλεσε Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐπὶ Τραϊανοῦ (98-117), κατηγορήθη διὰ τὸν ἀποστολικὸν του ζῆλον ἀπὸ τοὺς αἵρετικοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸν ὑπάτον Ἀττικόν, ὁ ὁποῖος τὸν συνέλαβε καί, μετὰ ἀπὸ σκληρὰ βασανιστήρια, τὸν κατεδίκασε εἰς σταυρικὸν θάνατον. Ἔτσι ὁ ἅγιος

αὐτὸς Ἐπίσκοπος εἰς ἡλικίαν 120 ἐτῶν ἐπισφράγισε μὲ τὸ μαρτυρικόν του αἷμα τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ προδιέγραψε τὴν ἐν τῷ ἐξῆς χρόνῳ μαρτυρικὴν αὐτῆς πορείαν.

Οἱ μετὰ τὸν Συμεὼν Ἐπίσκοποι, εἴτε ἐξ αἰτίας τῶν διωγμῶν εἴτε διὰ ἄλλους λόγους, δὲν ἐδιοίκησαν τὴν Ἐκκλησίαν διὰ μέγα χρονικὸν διάστημα. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας τοῦ ἱστορικοῦ Εὐσεβίου, τὸν ἅγιον Συμεὼν διεδέχθη ὁ Ἰοῦστος Α΄ (107-111). Ἐκτοτε καὶ μέχρι τὸ 134 εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ἐκκλησίας ἀνῆλθον δώδεκα ἀκόμη Ἐπίσκοποι, οἱ Ζακχαῖος, Τωβίας, Βενιαμὴν Α΄, Ἰωάννης Α΄, Μαθθίας Α΄, Φίλιππος, Σενέκας, Ἰοῦστος Β΄, Λεύϊς, Ἐφραίμ, Ἰωσήφ Α΄ καὶ Ἰούδας, οἱ ὅποιοι ὅλοι τους ἐπισκόπευσαν εἰς τὴν Πέλλαν καὶ διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχουν ἰδιαίτεροι πληροφοροί. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία ἐταράσσετο ἐξωτερικῶς ἀπὸ τοὺς ἰουδαίζοντας Χριστιανούς. Ἐναντίον αὐτῶν ἔγραψεν ἀργότερον «Ἀπολογία ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως» ὁ Ἀρίστων ὁ Πελλαῖος (135-175), ὁ μετὰ τοὺς ἀποστόλους καὶ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον πρῶτος Ἕλληνας συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πρῶτος ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων. Τὰ γεγονότα αὐτὰ εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων νὰ ἀπαρτιστῆ ἀπὸ Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι συνέρρευσαν ἀπὸ τὴν Πέλλαν καὶ ἄλλα μέρη τῆς Παλαιστίνης. Οἱ χριστιανοὶ μάλιστα, διὰ νὰ ἐξαλείψουν κάθε ἰουδαϊκὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ἐνοχλοῦσε καὶ τὴν ρωμαϊκὴν ἐξουσίαν, ἐξέλεγον ἔκτοτε Ἐπισκόπους ἀπὸ Ἑθνικούς, κυρίως Ἑλλήνας.

Παρὰ τὰ θλιβερὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα μεσολάβησαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὰ ρωμαϊκὰ στρατεύματα, οἱ Ἅγιοι Τόποι δὲν ἐλησμονήθησαν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Ἀντιθέτως, παρέμειναν ζωντανοὶ εἰς τὴν μνήμην τους, τοὺς ἐπεσκέπτοντο καὶ τοὺς περιέβαλλον μὲ σεβασμὸν μέχρι τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ (117-138). Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς γνωστῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰουδαίων μὲ ἀρχηγὸν τὸν Μπάρ Κόχμπα τὸ 135 καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὁ Ἀδριανὸς μὲ διάταγμα καὶ μὲ ποινὴν θανάτου ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ προσεγγίζουσι τὴν ἁγίαν Πόλιν. Ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ἵδρουσε νέαν πόλιν, τὴν Αἰλίαν Καπιτωλίαν (Aelia Capitolina). Διὰ νὰ ἐμποδίσῃ μάλιστα τὴν μετὰβασιν τῶν Χριστιανῶν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, διέταξε νὰ τοὺς ἐπιχωματώσουσι καὶ νὰ στήσουσι εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον ἄγαλμα τοῦ Διὸς καὶ εἰς τὸν Γολγοθᾶν ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης. Ἔτσι, τὰ ἅγια προσκυνήματα διέφυγον τῆς καταστροφῆς καὶ διετηρήθησαν εἰς τὴν ἀρχικὴν τους μορφήν. Ἡ Ἱερουσαλὴμ μὲ τὴν νέαν της μορφήν ἔχασε τὴν παλαιάν της αἴγλην καὶ περιήλθε εἰς ἀφάνειαν, ἐνῶ σταδιακῶς ἤρχιζε ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς Καισαρείας.

Αὐτὴν τὴν ἐποχὴν πιθανότατα ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ τελευταῖοι ἑλληνικῆς καταγωγῆς Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι εἶχον καταφύγει εἰς τὴν Πέλλαν πρὶν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως. Αὐτοὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Αἰλίαν καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους χριστιανούς ἀπετέλεσαν συγκροτημένην χριστιανικὴν κοινότητα. Αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων νὰ ἀπαρτίσθῃ ἐκ τῶν ἐν Πέλλῃ καὶ ἀλλαχοῦ Ἑλλήνων, καὶ δὴ τῆς αὐτόθι Ἐκκλησίας ἐξ ἐθνῶν συγκροτηθείσης. Κατὰ τὴν ταραγμὴν μάλιστα περίοδον τοῦ Ἀδριανοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶλλον διέκειτο εὐμενῶς πρὸς τοὺς Χριστιανούς, τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον κατεῖχε ὁ Μάρκος (134), ὁ πρῶτος Ἕλληνας Ἐπίσκοπος Αἰλίας. Ἡ εὐνοια αὐτῆ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τοὺς Ἑλλήνας Χριστιανούς τῆς Αἰλίας συνέπεσε μὲ τὴν ἐκ μέρους τοῦ ἀποδοχῆν τῶν ἀπολογιῶν ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀθηνῶν Κοδράτου καὶ τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου Ἀριστείδου.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀπὸ τὰ στρατεύματα τῶν Ρωμαίων, ἡ Ἱερουσαλὴμ

ὑπεβιβάσθη εἰς μικρὰν καὶ ἀσήμαντον πολίχνην καὶ ἡ Ἐπισκοπὴ τῆς ἐστερήθη πλέον τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν παλαιάν τῆς αἴγλην. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Χριστιανισμὸς, ἤδη κατὰ τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, εἶχε διαδοθεῖ εἰς ὀλόκληρον τὴν Παλαιστίνην, ἐνῶ πολυπληθεῖς χριστιανικαὶ κοινότητες καὶ σπουδαῖαι Ἐπισκοπαὶ εἶχον δημιουργηθεῖ εἰς διάφορα ἑλληνικὰ ἀστικά κέντρα – Καισάρεια τῆς Μεσογείου, Πτολεμαῖς, Ἰόππη, Γάζα, Βηθλεέμ, Καισάρεια Φιλίππου, Σκυθόπολη, Νεάπολη, Πέλλα, Γέρασα, Βόστρα, Πέτρα. Σταδιακῶς ὁ μὲν Ἰουδαϊσμός περιωρίσθη σημαντικῶς, ὁ δὲ Χριστιανισμὸς ἐπεκράτησε καὶ ἐξηπλώθη μὲ ταχύτητα. Αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐδραίωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς ὀλόκληρον τὴν Παλαιστίνην, ὥστε, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐναπελείφθησαν οἱ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀποικισθέντες Ἕλληνες. Ἐξ Ἑλλήνων ἀπηρτίσθη καὶ ἡ μετὰ μικρὸν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπανακάμψασα ἐκ Πέλλης Ἐκκλησία.

Τὴν περίοδον αὐτήν, ἀρχίζει νέα ἐποχὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πάλι γεμάτη δοκιμασίας. Ἡ ἀγία Πόλις ὡς μικρὰ καὶ ἄσημος πολίχνη ὑπήγετο πολιτικῶς καὶ διοικητικῶς εἰς τὴν Καισάρειαν, ἔδραν τοῦ διοικητοῦ τῆς Παλαιστίνης. Ἐπίσης, τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν εἰς ὅλας τὰς Ἐπισκοπὰς τῆς ἀγίας Γῆς ἀνέλαβεν ἡ Μητρόπολις Καισαρείας. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ὑπήγετο εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Καισαρείας, ὁ ὁποῖος ἦτο Μητροπολίτης ὅλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς Παλαιστίνης. Εἰς τὸ μεταξύ, ὁ Ἀδριανὸς εἶχε ἀρχίσει νὰ καταδιώκῃ ὄχι μόνον τοὺς Ἰουδαίους ἀλλὰ καὶ τοὺς Χριστιανούς. Διέταξε μάλιστα νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ὅτιδήποτε συνεδέετο μὲ τὰς ἀναμνήσεις τόσο τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ὅσο καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Μετὰ τὸν Μάρκον, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐξελέγη ὁ Κασσιανός, τὸν ὁποῖον διεδέχθησαν εἴκοσι ἀκόμη Ἐπίσκοποι εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἀδελφοθέου μέχρι τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Προοδευτικῶς ὁ Ἐπίσκοπος Αἰλίας ἔχαιρε ἰδιαιτέρας τιμῆς καὶ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Ἐπισκόπους. Μερικὰς φορές, μάλιστα, προεκάθητο τιμητικῶς εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς συνόδους τῶν Ἐπισκόπων τῆς Παλαιστίνης. Εἰς αὐτὸ συνέβαλεν καὶ τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς ἀνῆλθον ἄνδρες ἐπιφανεῖς μὲ ἰσχυρὰν προσωπικότητα, ὅπως ὁ Νάρκισσος ὁ θαυματουργὸς (185-211), ὁ σπουδαιότερος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τὸν Συμεὼν ἕως καὶ τὴν Πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ 325. Ὁ εὐσεβὴς αὐτὸς Πατριάρχης, ἀφοῦ κατηγορήθη ἀδίκως, κατέφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου διέμεινε διὰ μέγα διάστημα ἀγνοούμενος. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐξελέγη ὁ Δίος (211), τὸν ὁποῖον ἀμέσως σχεδὸν διεδέχθησαν ὁ Γερμανίων καὶ ὁ Γόρδιος (211-212). Εἰς τὸ μεταξύ, τὸ 211 ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ ἅγιος Νάρκισσος, τὸν ὁποῖον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γορδίου, ὁ λαὸς ἐπιμόνως παρεκάλει νὰ ἀναλάβῃ καὶ πάλι τὴν διαποίμανσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνος ὅμως ἠρνήθη μὴ δυνάμενος λειτουργεῖν διὰ λιπαρὸν γῆρας.

Διάδοχός του ὑπῆρξε ὁ Καππαδοκίας Ἀλέξανδρος (213-251), ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἔφθασε εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς προσκυνητής, ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν νὰ ἀναλάβῃ βοηθὸς τοῦ γέροντος Ἐπισκόπου Ναρκίσσου. Ὡς Ἐπίσκοπος ὁ Ἀλέξανδρος διαποίμανε τὴν Ἐκκλησίαν του μὲ ἐπιτυχίαν, συνέστησε σπουδαίαν βιβλιοθήκην εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἵδρυσε Σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδίδαξε καὶ ὁ περίφημος Ὀριγένης, καὶ ἐβοήθησε σημαντικῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θεολογικῶν γραμμάτων. Μετὰ δὲ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν Ἀδελφόθεον, ὁ Ἀλέξανδρος κατέχει τὴν πρωτίστην θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ πρῶτος αὐτὸς ἵδρυσε βιβλιοθήκην καὶ σχολήν. Ἡ συνεχὴς

πρόδος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων διεκόπη ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τῶν Δεκίου (250), Διοκλητιανοῦ (303) καὶ Μαξιμίνου (308-313), κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὠδηγήθησαν εἰς τὸ μαρτύριον πολλοὶ Χριστιανοί. Μάλιστα, κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Δεκίου, μεταξὺ τῶν ἄλλων συνελήφθη καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος, ὁ ὁποῖος μετὰ λαμπρὰν ἀπολογίαὺν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τῷ 251, ἐν τῇ εἰρκτῇ ἀπέθανε. Εἰς τοὺς χαλεποὺς αὐτοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν τὴν Ἐπισκοπὴν Ἱεροσολύμων διαποίμαναν διαδοχικῶς οἱ Μαζαβάνης (251-260), Ὑμέναιος (260-298), Ζάμβδας (298-300) καὶ Ἑρμων (300-314).